

Rosa Lluch

***“Belaunaldi bat
edo bi beharko
dira zubiak
berreraikitzeke”***

Katalunian ETAk egin zituen atentatuen artean bi izan ziren bereziki mingarriak: 1987ko Hiperkorrekoa eta, hamahiru urte beranduago, Bartzelonan hil zuten Ernest Lluch Espainiako Osasun ministro ohi sozialistarena. ETaren amaierako erronkak hizpide, *Bakea eraikitzen* jardunaldiak antolatu zituzten Kataluniako hiriburuan Foro Sozialak, Bartzelonako Udalak eta Fundipauk. Biharamunean elkarrizketatu genuen haietan aritutako Rosa Lluch historialaria, Ernest Lluchen alaba.

Testua: Saioa Baleztena / @SaioB

Argazkiak: Jordi Borrás / @jordiborras



ETAren biktima eta Ernest Lluch en alaba baino gehiago ere bazara...

Ane Muguruzak defendatzen duen ikuspuntu poliedrikoari helduta, aitar en alaba izateagatik ezagutzen nauena, nire bizitza angelu bakarretik begiratz en ari da. Aitar en alaba naizela begien bistakoa da, antzekotasun ikaragarria dudalako, batez ere, baina hori baino gehiago ere banaiz. Geure nortasuna eta pentsaera hainbat aldagaik osatzen du, eta ETAren biktima izatea da horietako bat, baina, esango nuke hobeki definitzen nauela, adibidez, historialaria izateak.

Euskal Herriko eta Kataluniako hainbat biktimaren ahotsa entzun zen ekainaren 13an *Bakea eraikitzen* jardunaldietan. Nola bizi izan zenuen?

Oso aberasgarria eta erabilgarria izan zen esperientzia eta, bereziki, Ane Muguruzaren ekarpena. Katalunian, edo nire inguruan behintzat, aukera gutxi izan dugu berea bezalako bizipenak entzuteko. Txundigarria izan zen. Garai batetan sentitu genuen mina, seguruenik, berdina izan zen, baina, aldiz, orain arte ez dugu elkar ezagutzeko aukerarik izan.

Isilean gorde al da biktimen mina urte hauetan guztietan?

Badirudi ETAren biktimon bizipena gehiago entzun dela, guztion izenean solasten diren elkarte gutxi batzuek zarata egin dutelako. Edonola ere, biktimen sufrimendua isilean gordetzea baino, komunikazio falta izan dela esango nuke: guk ez dugu aditu Estatuaren biktimen mina eta, era berean, uste dut, euskaldun batzuek ere ez diotela ETAren biktimen testigantzari arretarik jarri. Horregatik, Bartzelonako jardunaldiak oso garrantzitsuak izan ziren, elkar ulertzeko plaza aurkitu genuelako. Argi dago bakardade, zabarkeria eta babesgabetasun sentsazioa berdina izan dela biktima ororen artean.

Foro Sozial Iraunkorreko bozeramaile Agus Hernanek aipatu zuen euskal gizartearen eta Kataluniaren arteko adiskidetzerako balio behar zuela ekimenak. Konpartitzen duzu?

Nik ez dut euskal gizartearekin adiskidetzeko beharrik, Euskal Herriak ez baita nire minaren erantzule. Euskaldun jakin batzuek mindu naute, besterik

gabe. Egia da, etaparen batean gizartearen zati bat isildu zela terrorismoaren aurrean, baina horrek ez ditu euskaldun denak erantzule bilakatzen, besterik ez genuen behar!

ETAren biktimen artean salbuespena zarelaren erraten duzu. Zergatik?

Babestuta sentitu izan naizelako betidanik. Aitaren erailketak inflexio-une bat markatu zuen Katalunian, Hiperkorreko atentatuak ere egin zuen bezala. Ernest Lluch izenarekin liburutegiak, ospitaleak, eskolak eta kaleak daude han eta hemen. Sekula ez naiz bakarrik sentitu eta, beraz, salbuespena naiz. ETAren biktima gehienen izenak ez ditu eza gutzen jendeak, seguru nago oraintxe kalera atera eta ETAren hamar biktimen izenak eskatuz gero, jendeak nekez aipatuko lituzkeela.

Inoiz sentitu zara ordezkatuta biktimen elkarteekin?

Sekula ere ez. Ez Espainiako AVTrekin ezta Kataluniako ACVOTekin ere, are gehiago, euren arrazoibidea nirearen erabat kontrakoa izaten da normalean. Baina kezkarriena da, nire ustez, guztion izenean iritzia emateko askatasuna beren gain hartu dutela, inolako zentzurik gabe. Biktimen elkarteek ez dute zertan iritzia eman behar abortatzeaz edo Kataluniaren independentziaz, adibidez.

Badago, era berean, biktimak alderdi interesen alde erabili direla uste duenik. Ados al zaude?

Alderdi guztiek, salbuespenik gabe, biktimon mina erabili dute alderdi interesez. Tira, gizakiak gara. Baina, terrorismoa banalizatzen harago, ezinbestekoa litzateke eragindako mina kudeatzeko proiektu sakon bat.

Bizikidetzaren alde, ETAren hainbat biktimak presoak ezagutu dituzte kartzeletan. Zer deritzozu?

Pasatu dena gauditzeko erabili diren estrategia denak dira baliagarriak, noski. Eta esango nuke, ez garela inor gaitzetzeko biktimek euren mina baretzeko erabiltzen dituzten bideak epaitzeko. Itzela iruditzen zait Gorka Landaburu edo Robert Manriquek beren atentatuaren erantzuleak ezagutzea, eta itzela iruditzen zait, baita ere, Ane Muguruzak horren beharrik ez izatea. Estrate-



gia pertsonalak dira, baina, zalantzarik gabe, denak dira erabilgarriak etorkizun baketsua eraikitzeko.

Zuk eginen zenuke?

Ez dakit, inoiz aukerarik izango banu, pentsatuko nuke. Baina argi dut horrek ez duela nire mina baretzen. Are gehiago, duela gutxi jakin nuen non zeuden nire aita hil zuten komandoko kideak eta informazio horrek zuzenean ez dit eragin. Gorrotoak eta amorrak ez dute pentsatzen uzten. Nire kezkarik handiena da, frankismoarekin gertatu zen bezala, ETAren gatazka era faltuan itxi eta hemendik 20 edo 30 urte barru horren ondorioak ordaintzea.

ETA, azkenean, amaitu da. Nola jaso zenuen albisteak?

Duela zazpi urte Aieteko Adierazpenaren ondotik izan nuen sentsazioa berreskuratu nuen nolabait. Baina niretzat 2011koa izan zen albisterik garrantzitsuenak. Horregatik seguruenik, orain ez dut orduan bizi izan nuen talka positibo hori sentitu, ETAren amaiera sinetsita nuelako. Gehiago harritu ninduen, eta onerako, eragindako kalteari buruz ETak egin zuen adierazpenaren edukia.

Biktimetako anitzek gardentasun falta salatu zuten, aldiz.

Bai, baina ni ez nator bat, uste baino

urrutiago iritsi delako ETA. Egia da, adierazpenak badu arazo larri bat: gaizki ulerturako tartea uzten duela. Eta halaxe gertatu zen, argiagoa izan balitz saihestu zitekeen, baina agian hori zen helburua. Edonola ere, positiboa da.

Hemendik aurrera zein dira erronka nagusiak?

Zaila izango da baina denok asebeteko gaituen ikuspuntu batera heldu behar gara. Badago gogoa, baina guztiok haserretzen gaituzten arrazoibideak daude oraindik. Tira, historialaria naiz eta uste dut denbora izango dela gakoa. ETak urrats garrantzitsuak emateko urte asko behar izan dituen bezala, ulertu behar dute orain, bestaldetik urratsak emateko ere, urteak beharko direla. Erritmoak ezin dira bizkortu eta ETA amaituta, belaunaldi bat edo bi beharko dira, gutxienez, zubiak berreraikitzeke.

Gorka Landaburuk erraten du espetxeko barra lodiak indar berdina duela Sevillan zein Gasteizen. Zer deritzozu sakabanaketaz?

Hasteko, terrorismoaren biktima izanik alferrikakoa da, erabat, erantzule ez diren familia askorengan sakabanaketak eragiten duen sufrikarioa. Bestalde, legeak gehiago edo gutxiago gustatuko zaizkigu, baina bete behar dira. Argi dago, jardunaldietan parte hartu zuten abokatuek berretsi zuten moduan, sa-

» “Nire kezkarik handiena da, frankismoarekin gertatu zen bezala, ETaren gatazka era faltsuan itxi eta hemendik 20 edo 30 urte barru horren ondorioak ordaintzea”

» “Terrorismoaren biktimon memoria iraintzen ari dira Kataluniako CDRak terrorismoarekin alderatuta”

» “Harritu ninduen, eta onerako, eragindako kalteari buruz ETak egin zuen adierazpenaren edukiak”

» “Alferrikakoa da, erabat, erantzule ez diren familia askorengan presoan sakabanaketak eragiten duen sufrikarioa”



kabanaketa mendeku gisa erabiltzen ari direla Espainian. Beraz, joko arauak ezin direnez partidaren erdian aldatu, ezinbestekoa da presoak etxetik gertu egotea.

Katalunia ere bero dago eta CDRak terrorismo delituagatik salatu ditu Espainiako justiziak. Zer deritzozu?

Terrorismoaren biktimon memoria iraintzen ari dira Kataluniako CDRak terrorismoarekin alderatuta. Kanpora joan eta ordainpeko autobidea mozteagatik terrorismoaz salatzen ari direla azalduz gero, ez dute sinetsiko. Astakeria da.

Nola bizi duzu Kataluniako testuinguru politikoa?

Oso gaizki. Hasteko, konplexuegia da eta nahiago nuke gehiegi ez sakondu honetan, baina, kezkatuta nago. Erreferenduma egiten ez uztea sekulako hutsegitea iruditzen zait, 155. artikulua aplika-zioa hutsegitea den bezala. Baina, era berean uste dut botoen %50a izan gabe alde bakarreko bidea inposatzea gaizki dagoela. Arazo gehiegi pilatzen ari gara.

Zer deritzozu PSCK 155a babestu izanaz?

Kataluniako alderdi politiko guztiak hanka sartu dute sakoneraino azken hilabeteetan. Elkar ulertzeko ezinbestekoa da autokritika egitea eta, zoritarrez, orain arte alderdi politikoei

bestearengana ikusten dute arazoaren ardura.

Mariano Rajoy bota dute eta Pedro Sanchez da orain presidente. Itxaropenik baduzu?

Itxaropena izan nahi dut. Elkar ulertzeko gogoia falta da bakarrik.

Amaitu aurretik, Kataluniak joan den abuztuan sufritu zuen azken hiru hamarkadetako atentaturik odoltsuena.

Bai, eta oraindik ere badira lokalizatu gabeko biktimak. Hiperkorreko atentatuko biktima den Robert Manriquek aurea hartuta, herritar talde batek plata-forma bat antolatu behar izan du behar horiek asetzeko. Erakunde publikoen arduragabekeria sekulakoa da eta, kasu, oraingoan ardura ez da bakarrik Espainiako Gobernuarena, Generalitatearena ere bada.

Zenbateraino eragin du Kataluniako testuinguru politikoak honetan?

Lehentasun kontua da. Generalitateak irailetik martxan izan beharko luke biktimen arretarako bulegoa eta, ondorioz, ez dago Bartzelonan eta Cambrilsen gertatu zenari erantzunik ez emateko aitzakiarik. Baina Artur Masek presidentzia hartu eta terrorismoen biktimei zuzendutako informazio eta aholkulartza zerbitzua itxi zuela kontutan hartuta, edozer gauza espero dut. ■